

VIRÁGOS ZSOLT KÁLMÁN–PÁLFFY ISTVÁN

A DEBRECENI ANGOL TANSZÉK TÖRTÉNETE
(1938–2014)

Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014, 336 oldal

A debreceni Angol–Amerikai Intézet két professzorának, Virágos Zsolt Kálmán és Pálffy István társszerzőknek *A debreceni angol tanszék története (1938–2014)* című könyve a magyar anglisztika és amerikanisztika jelentős vállalkozása, egyben kiemelkedő teljesítménye. Fontos, hasznos és hézagpótló alkotás. Impozánsak pusztán méretei is, témájának hatalmas területén a társszerzők teljességre törekedtek. A kutatók figyelem időben is hosszú vonulatot pásztáz végig a tanszék születésétől 2014-ig. A szerzők igen nemes célt tűztek maguk elé: összefoglalni és rendszerbe fogni a tanszék történetét, oktatói és tudományos munkásságát, bemutatni tárgyi és szellemi felépítményeit. A könyv tisztelgés, szavakba állított emlékmű az egykori Angol Tanszéknek, az Angol–Amerikai Intézetnek, tudós tanárainak, kutatóinak, dolgozóinak, az általuk felnevelt nemzedékeknek és azok tanítványainak.

A tanszéktörténet különlegessége, hogy történeti jellege ellenére nem csak a szó szoros értelemben vett történetiségre hagyatkozik. Az emlékezés és a szerzők gyakran hangsúlyozott véleménynyilvánításai, valamint a hiteles tanúk emlékezetéből származó események a mű emlékkönyvérzetét is sugallja. Valójában a könyv kutatásokon alapuló tudományos alkotás, életrajz, memoár és jelentés, információs bánya, egyben tisztelgés egy kimagasló intézmény, szellemi és emberi teljesítmény nagysága előtt.

A külön tanulmánynak is beillő, részletes előszó, amelyet Virágos professzor „*Bevezető helyett*” címmel látott el, a munka gyűjtőkörét rajzolja meg, felépítésének elveit, a formai követelményeket és a társszerzőség sajátos jellegéből adódó kérdéseket tisztázza.

Amikor felmerült az a tanszéki-intézeti igény, hogy létre kellene hozni, meg kellene írni és publikussá tenni az Angol Tanszék történetét a kezdetektől napjainkig, a tanszék oktatói a vállalkozás gazdájának, a tanszéktörténet szerzőjének Pálffy István professzort javasolták, akinek korábban már napvilágot látott néhány tanszéktörténeti írása. Ugyanakkor Pálffy István Virágos Zsoltot választotta társszerzőjének, akivel – Pálffy István 1991. november 10-én bekövetkezett váratlan haláláig – közösen gondozták a kötetet.

A fentebb említett felkérés egyébként azt sugalmazta, hogy a szerzők „*tegyenek kísérletet arra, győződjenek meg arról, vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy sikerülhet-e visszanyerni a feledésből, meg az elsárgult intézményi-kari-intézeti-tanszéki irattárakból a Debreceni Egyetem ma már egyik legnagyobb intézete történetének távolról sem zökkenő-*

mentes eseménysorát, a jelent is meghatározó, egykori történelmi vonatkozásait: intézményi kereteit, egzisztenciális alakító tényezőit, a gyakori tanulmányi és szerkezeti reformokat, a külvilág által diktált egyéb sorsfordulókat és a működési vonatkozásokat” (14). A két szerző egymásra találása biztosítéka volt e projekt sikeres megvalósításának, mindketten a tanszék egykori hallgatói, majd oktatói voltak, szemtanúi, résztvevői és irányítói is a korszak eseményeinek és a tanszék működésének. A munka során a szerzők kiállták a lojalitáspróbát: mindvégig tiszteletben tartották a tényeket, és hűek maradtak a közösen megfogalmazott elvekhez. A könyv társszerzőségben készült, nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a szövegek két szerző tollából származnak, egyéni alkotások, egy íróhoz tartoznak.

Virágos Zsolt előszava mint végső összegzés – ahogy a címe is jelzi –, túlnő egy előszó funkcióján, lehetőségein: tanszéktörténet. Ír az egyetem alapításáról (1912), a szakmai-tudományos teljesítményekről, a 75 éves Angol–Amerikai Intézet hazai és nemzetközi elismertségéről (2013-ban az angol nyelv és irodalom képzés területén a világ 200 legjobb intézménye között rangsorolták, 2003-ban elnyerte az Európai Nyelvi Díjat, megalapította a Magyar Anglisztikai Társaságot, számos hazai és nemzetközi tudományos konferenciát szervezett), tájékoztat a tanszék külföldi kapcsolatairól, ösztöndíjas lehetőségeiről, ösztöndíjasairól, a Debreceni Nyári Egyetemen való közreműködésről, a nagyváradi vendégtanításról. Táblázatokat közöl az Angol Tanszék majd az Angol–Amerikai Intézet tanszékeinek bemutatására, diagramokkal szemlélteti a hallgatói létszámadatokat, áttekinti a város és az egyetem sokoldalú kulturális együttműködését (9–39).

Virágos Zsolt a „*Bevezető helyett*” című fejezetben tudomásunkra hozza, hogy melyik szövegrész melyik szerző tollából való: a második fejezettől a hatodik fejezetig Pálffy munkája, a többi, a hetedik fejezettől a tizenkilencedikig, Virágosé.

Pálffy István időbeli (néha tematikus) elrendezettségben, 56 oldal terjedelemben mutatja be a tanszék- és intézettörténet legfontosabb eseményeit és tényeit a kezdetektől 1990-ig, a rendszerváltásig.

A második fejezet címe „*Egy második angol tanszék*”: születés és korai halál (1938–1944). „Kronikáját” – ahogy többször nevezi írását – bizakodásra okot adó eseményekkel kezdi: az 1924-es közoktatási törvény a gimnáziumokban a választhatóan kötelező stúdiumok közé emelte az angol nyelvet. 1930-ban megalakult Londonban az *Angol–Magyar Társaság*, majd 1936-ban megszületett a *Society of the Hungarian Quarterly* elnevezésű társaság gróf Bethlen István korábbi miniszterelnök elnökletével. A társaság és a még ugyanabban az évben indított folyóirat, a *The Hungarian Quarterly*, a köré csoportosult értelmiségiekkel és politikusokkal rendkívül jelentős szerepet töltött be Magyarország nemzetközi megítélésében és a magyar–angol kapcsolatok alakulásában. A *British Council* egyre határozottabban volt jelen a hazai társadalmi, politikai és kulturális életben az erősödő náci offenzíva ellensúlyozására. A *The Hungarian Quarterly* köreiben vetődött fel először 1936-ban egy második angol tanszék létesítése a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen működő Angol Intézet mellett. A kezdeményezést

támogatta Trefort Ágoston kultuszminiszter és a pesti Angol Intézet tanszékvezető professzora, Arthur B. Yolland – angol nyelvkönyv- és szótáríró, irodalomtörténész, műfordító (kétszeres magyar országos teniszbajnok és labdarúgóedző) –, aki a protestáns szellemiségű debreceni egyetemet látta alkalmasabbnak – Szeged ellenében – az angol tanszék létrehozására. Fest Sándor egyetemi magántanár meggyőző érvelése következtében megszületett a döntés. A tanszékalapítás története a minisztérium 4667/1938. sz. leiratával végződik, mely szerint „*a Főméltóságú Kormányzó Úr dr. Fest Sándor egyetemi magántanárt az újonnan rendszeresített angol nyelv- és irodalmi tanszékre nyilvános rendes egyetemi tanárrá nevezte ki*” (43).

Fest Sándor tekintélyes professzor volt a debreceni egyetemen, melynek az 1943/1944. tanévben bölcsészkaros dékánja, valamint a tanárvizsgáló bizottság elnöke is volt.

Az Angol Tanszék az első tanévben (1938/1939) „*egyszemélyes tanszék*” volt nyolc beiratkozott hallgatóval. A képzés rendje a budapesti angol tanszéken létrejött minta szerint alakult. A fiatal tanszék lendületesen fejlődött, a második tanévben negyvenre nőtt a beiratkozottak száma. Ekkor két nyelvtanár is bekapcsolódott a tanszéki oktatómunkába: Thomas Welsh és Sebestyén Endre. A tanszék jelentős tudományos munkát és kutatásokat folytatott az angol–magyar kapcsolatok és érintkezések területén. Mennyiségileg és minőségileg is imponálók az eredmények: tíz doktori disszertáció született, és nyert napvilágot az 1939–1944 közötti rövid időszakban a *Debreceni Angol Dolgozatok* sorozatban. A háborús évek, különösen a német megszállás, az egyetem épületének elfoglalása – a tanszék termeit és könyvtárát a német katonák istállóknak használták – lehetetlenné tette a rendszeres oktatást. A „háborús tanévvel” ért véget az Angol Tanszék történetének első fejezete. A tanszék „*korai halálát*” még egy tragikus történet tetőzte: 1944. december 30-án budai lakhelyén Fest Sándor bombatámadás áldozata lett.

Az „*Ismétli önmagát a történelem?! (1945–1949)*” című harmadik fejezetben Pálffy István a tanszék „*up-and-down*” történetét mutatja be. Az orosz megszállás után aránylag hamar, 1945. március 1-jén valamennyi fakultáson megkezdődött az oktatás. Egyre több tanár és diák tért vissza Debrecenbe, a távolmaradottak száma 189 volt. A Kari Tanács ideiglenes jelleggel Hankiss Jánost, a francia nyelv és irodalom professzorát bízta meg az Angol Tanszék vezetésével. Hankiss professzor munkáját Békés Ágnes mint díjtalan gyakornok segítette. A háború utáni állapotokat az ő visszaemlékezéseiből ismerjük: „*Még hallgató koromból emlékezem a kedves szemináriumi szobára, a professzori irodára, a csinos bútorokra, a könyvekkel zsúfolt polcokra, szekrényekre, de most, 1945 augusztusában térdig borította a padlót a szennyvíz és a rothadt széna. Úgy mondták, még a németek használták a földszinti helyiségeket istállóknak. A betört ablakok, az üres, kifosztott könyvszekrények lesújtó látványt nyújtottak.*” Hankiss János mint megbízott tanszékvezető tartott irodalmi előadásokat és szemináriumokat a 18. századi angol irodalomról és a 19. századi amerikai költészetről (magyarul, mivel az angol nyelvet csak olvasás szintjén bírta). A nyelvi foglalkozásokat Lukács László lektor tartotta. A tarthatatlan állapot megszüntetésére a hadifogságból visszatért Országgh Lászlót kérték fel. A Kari Tanács

határozata alapján 1947. március 10-én valósult meg „*dr. Országh László egyetemi magántanárnak a debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán üresedésben lévő angol nyelvi- és irodalmi tanszékre egyetemi ny. r. tanárrá történő kinevezése*”. Az Angol Tanszék elkövetkező évtizedeire kiható, sőt mindmáig meghatározó jelentőségű döntés volt Országh László tanszékvezetői kinevezése.

Országh László számos, leküzdhetetlennek látszó nehézség ellenére megteremtette a személyi feltételeket. Ő tartotta a nyelv- és irodalomtörténeti előadásokat és szemináriumokat, Lukács László a nyelvyakorlatokat, majd 1947-től Békés Ágnes tanársegéd és a *British Council* anyanyelvi lektora kapcsolódott be az oktatói munkába. A könyvtárosi és az adminisztrátori munkát az ún. „*fizetéstelen gyakorlók*” látták el. A tanszékvezető magas színvonalú és tudományos igényű programot dolgozott ki. Különös figyelmet szentelt a nyelvi képzésre.

A tanszék vonzó volt, maga az angol szak is, jelezte ezt a növekvő hallgatói létszám. A sikeres tanszék további fejlődésének azonban gátat vetett a kommunista hatalomátvétel, a rákosista diktatúra. Vészjósló jel volt, amikor a tanszéknek meg kellett szakítania minden kapcsolatot a *British Council*al, majd a szervezet „*persona non grata*”-nak nyilvánítása és kiutasítása Magyarországról. Alaptalan vádaskodásokat terjesztettek az egyetemen: „*az angol tanszék az imperializmussal paktál*”, „*az angol szakosok behódolnak a nyugati kultúrának*”. Mindezek vezettek az 1949. október 31-én keletkezett, a Vallás és Közoktatási Minisztérium 1426–35/1949. V. 1. számú rendeletéhez, amely az angol, francia, német és olasz szakos képzés szüneteltetését rendelte el a vidéki egyetemeken. A „*szüneteltetés*” ténylegesen megszüntetést jelentett.

A nyugati nyelvek tanszékein elkezdődtek a kényszerű nyugdíjazások, „*tisztogatások*”. A nyelvszakos hallgatók szétszéledtek, kényszerűen orosz vagy más szakokat „*választottak*”, többen elhagyták a kart. Országh László az MTA Nyelvtudományi Intézethez kapott beosztást, Békés Ágnes a debreceni Fazekas Mihály Gimnázium állományába került.

A harmadik fejezet bemutatja az Angol Tanszék új vezetőjét, ír életrajzáról és addigi tudományos teljesítményéről. Az Országh-portré megrajzolásakor az én *Országh László* (1994) könyvem soraira emlékezett: „*A rendkívül sokrétű kutatást végző tudós és tudományos szervező Országh László mindenekelőtt tanárnak tartotta magát. Ízig-vegyig az is volt. Személyiségében ideálisan testesítette meg a legnemesebb értelemben vett tanárt. Rendkívüli pedagógiai érzéke és emberismerete segítette oktatói és nevelői munkáját. Tudott kimért udvariassággal határozott lenni, másokat is megnyugtatóan nyugodt maradni, a fegyelmezetlenségre és pontatlanságra hajlamosak iránt fegyelmező önfegyelmet tanúsítani. Nagyszerűen tudta kimagasló eredmények elérésére inspirálni tanítványait. A rászorultaknak, az általa arra érdemesítetteknek mindig segítséget, támogatást és tanácsot adott. Tartózkodó modora, hűvös eleganciája, mélyről feltörő humora és a szükség esetén csipős gúny mögött egy különlegesen kiművelt humánium rejtőzködött. A szavak megmásíthatatlanságában hívő, mindenkor elvbű tanár volt, aki gondosan ügyelt arra, hogy a maga szellemi és politikai szuverenitását minden körülmények között megőrizze. Hatalmas, mindig naprakész tu-*

dása, előadásainak és szemináriumainak mélységei, kristálytiszta fogalmazása, embersége, személyi varázsa és megismételhetetlen egyénisége életre szóló élmény és példa tanítványai számára” (65).

Pálffy István a „Rögökön át ... (1957–1976)” címet adta tanszéktörténete harmadik (a könyv negyedik) fejezetének, amelyben Országh László visszatéréséről, második tanszékfoglalásáról és a tanszék újbóli létrehozásáról, valamint a tanszéken folyó oktatói és tudományos munkáról és az elért eredményekről írt. Az 1956-os forradalom vívmánya volt, hogy napirendre kerülhetett a nyugati nyelvi tanszékek visszaállítása, köztük az Angol Tanszék újjáéledése is. A Kari Tanács 1956. december 6-i ülésén egyhangú döntés született arról, hogy a kar kezdeményezi a szüneteltetett tanszékek újraindítását. Az események felgyorsultak, és az oktatási miniszter 1957. augusztus 16-ai hatállyal Országh Lászlót a Germán Nyelvek és Irodalmak Tanszéke élére nevezte ki, aki akkor már híres szótáríró, nemzetközileg elismert lexikográfus, az anglisztika kiemelkedő hazai tudósa, kultúrtörténész és nyelvész volt. Az osztatlan filológia tudósa, aki egyaránt jártas volt a nyelvtudományban és az irodalomtudományban, és mindkét tudományterületen képes volt alkotó tudományos munkára.¹ Az akadémiai nomenclatura szerint a nyelvtudományok kandidátusa és az irodalomtudomány doktora.

Országh Lászlónak úgyszólván nulláról kellett újból megszerveznie az oktatást és működésének személyi és tárgyi feltételeit. Nem kis nehézségek árán sikerült az oktatás beindításához szükséges tanárokat biztosítani. Az egykori tanszék tanársegédje Békés Ágnes visszatért az anyaintézményhez, adjunktusi státuszban. Tanársegédi kinevezést nyert Katona Anna középiskolai tanár. Országh professzor nemcsak újraélesztette az angol tanszéket, hanem tudatosan építette, fejlesztette. Meghívta tanszékére a fiatal, tehetséges, tudományok iránt elkötelezett tanítványait: Pálffy Istvánt, Korponay Bélát és Csapó Józsefet és a már ismert irodalmárt, Egri Pétert, valamint a fiatal, kiváló amerikanistát, Kretzoi Saroltát. Tanszéki utánpótlást nevelt: Abádi Nagy Zoltán, Virágos Zsolt. Létrehozta a tanszék könyvtárát, amelynek gazdagodását mindvégig irányította és segítette. Az oktatás zavartalan folytatása érdekében tankönyveket írt, és szöveggyűjteményeket szerkesztett. Új tantervet készített és vezetett be tanszékén. Az anglisztikai és amerikanisztikai kutatások eredményeinek publikálására létrehozta, és több mint tíz éven át szerkesztette az *Angol Filológiai Tanulmányok (Hungarian Studies in English)* című tudományos folyóiratot. Tanszékét határozott profilú anglisztikai és amerikanisztikai kutatóintézzé fejlesztette. Külföldi kapcsolatokat teremtett angol és amerikai egyetemekkel és intézetekkel, lehetővé tette tanárai számára külföldi tanulmányutakon és konferenciákon, valamint a londoni lektori munkában való részvételt. Tanítványainak angol és amerikai ösztöndíjakat szerzett. Megalapította a magyarországi amerikanisztikát, és nemcsak létrehozta, hanem iskolát is teremtett. Nem csak programot adott, de annak lényeges elemeit meg is valósította. Mind a mai napig az ő szellemében fejlődik a magyarországi amerikanisztika.

¹ Vö. Országh László. (A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem tanárainak munkássága 18.), szerk. bevezette, a bibliográfiát készítette VADON Lehel, Debrecen, 1997, 54.

Tanítványai tisztelték, szerették tanszékvezetőjüket és tanszékét. Megtiszteltetés és büszkeség volt „Ország népehez” tartozni, nagy kitüntetés volt Ország-tanítványnak lenni.

Az anglistika „great old man”-je, a magyarországi amerikanisztika atyja („*the father of American Studies in Hungary*”) nevet, rangot és elismerést szerzett tanszékének ide-haza és határon túl is. Ország László szellemi hagyatéka mindmáig követendő példa, mind egykori munkatársai, mind tanítványai számára.

Az 1967/1968. tanév végén Ország László nyugdíjaztatását kérte. Javaslatára Egri Péter docenst, kandidátust nevezték ki tanszékvezetőnek. Igen nehéz helyzetben vette át a tanszék vezetését. Súlyos terheket róttak vállaira az újabb tantervi módosítások és a szervezeti és működési szabályzat átdolgozása körüli viták. Az oktatási terhelés gondja-in Nagy Zoltán tanársegédi kinevezése enyhített.

A sértődött Katona Anna feszült légkört teremtett a tanszéken. Megromlott a kapcsolata Békés Ágnessel, aki eltávozott a tanszékről. A tudományos versengésben alulmaradt tanárnő kapcsolata Kretzoi Saroltával is személyes ellentété alakult. Az elmérgesedett viszony miatt Kretzoiné eltávozott a tanszékről, és a szegedi egyetem hívására elfogadta az angol tanszék vezetését. A megüresedett státust az amerikai Indiana Universityról hazatért Virágos Zsolt tanársegéd nyerte el. 1970-ben Egri Péter egyéves IREX (International Research Exchange) ösztöndíjat kapott (elsőként Magyarországon!). A tanszékvezető távollétében a tanszék vezetésére Katona Anna kapott megbízást, aki Egri Péter döntéseivel ellentétes (elvi, politikai, morális) intézkedéseket hozott, melynek következtében Egri hazatérése után lemondott tanszékvezetői beosztásáról, és az Eötvös Loránd Tudományegyetemre távozott. Ország László, az irodalomtudományok doktora, Kretzoi Sarolta kandidátus és Egri Péter, az irodalomtudományok doktora távozásával válsághelyzet állt elő az Angol Tanszéken. A megüresedett tanszékvezetői állás betöltésére csak egyetlen „minősített” kandidátus, a bizalomvesztett Katona Anna állt rendelkezésre. A Kari Tanács minimális többséggel (13 „igen”, 10 „nem”, 1 „tartózkodás”) támogatta Katona Annát. Iglói Endre dékán röviden így összegezte a heves vitát: „*a jelenlegi helyzetben csak arra van lehetőség, hogy Katona Anna kapjon tanszékvezetői megbízást 1977. június 30-ig*”. Tanszékvezetése alatt egyre több feszültség halmozódott fel megalapozatlan személyi kedvezményezések és háttérbe szorítások miatt. Az 1974. június 25-ei tanácsülésen „időzített bomba” robbant az É. Kiss Katalin kontra Lengyel Gabriella tanársegédi kinevezés kapcsán. A Katona Anna részére elfogadhatatlan döntés miatt lemondott tanszékvezetői megbízásáról. A Kari Tanács az időközben létrejött Német Tanszék professzorát Némedi Lajost bízta meg 1976-ig az Angol Tanszék vezetésével. Katona Anna a továbbiakban szembehelyezkedett tanszékével, kollégáival, rosszindulatú és igaztalan híreket terjesztett itthon és külföldön, végül az amerikai emigrációt választotta.

Az eredményekben és eseményekben gazdag Ország-korszak és a tanszékvezetői válság okozta nyugtalan évek után ismét egy új fejezet kezdődött az Angol Tanszék életében 1976. július 19-én, Pálffy István az új tanszékvezető hivatalba lépésével.

„*A csillagok felé? (1976–1988)*” címet adja az 5. fejezetnek, amelyben előre vetíti a saját és a tanszék feladatait és célkitűzéseit, amint írja „*széles körben – társadalmilag és tudománypolitikai tekintetben is – elfogadtassuk az »anglisztikát« úgy, ahogyan azt Debrecenben műveljük, megalapozzuk a szakmai tekintélyét, és megmutassuk önmagunkat a hazai és nemzetközi fórumokon*”. Erre adott elsőként alkalmat Országh László hetvenedik születésnapját köszöntő emlékkötet, a *Hungarian Studies in English XI*. 1977. évi különszámának megjelentetése. Az „Országh-szám” a szakma egyik legrangosabb publikációja lett, a tanszéknek itthon is, külföldön is ismert „névjegye”, amelyben a tanszék tanárai, valamint Országh barátai és tanítványai kiváló írásokkal tiszteltek a hazai anglisztika és amerikanisztika „nagy öregje” előtt. Egy másik alkalom a tanszék alapításának 40. évfordulójára szervezett ünnepi rendezvény volt 1978-ban. Ez volt Országh professzor úr utolsó nyilvános tudományos szereplése Debrecenben, ekkor találkozott utoljára hivatalosan egykori kollégáival és tanítványaival. Ez a konferencia is mérföldkő volt a hazai anglisztika és amerikanisztika történetében: ez volt az első nemzetközi anglisztikai–amerikanisztikai konferencia Magyarországon. A konferenciát szervező tanszékvezető szerint „1978 szeptemberében a debreceni Angol Tanszék kilépett a nemzetközi tudományosság porondjára”.

Tanszéktörténeti dokumentumnak tekinthető Pálffy István tanszékvezetői beszámolója, melyet 1977 novemberében terjesztett a Kari Tanács elé, amelyben tájékoztat a megváltozott tanszéki légkörről, a tanszék eredményeiről, az oktató-nevelő munka tartalmi kérdéseiről, a nyelvszakos képzésben végrehajtott strukturális változásokról, az oktatók tudományos eredményeiről (Pálffy István és Korponay Béla kandidátusi minősítést szerzett, Nagy Zoltán és É. Kiss Katalin értekezése a Tudományos Minősítő Bizottság elé került, készüléfében volt Csapó József, Virágos Zsolt és Szilassy Zoltán dolgozata), a hallgatók tudományos diákköri munkáiról és a tantervi módosításokról. Az elért eredmények mellett nem hallgatta el a nehézségeket, hiányosságokat, kellő kritikával szólt a meglévő fogyatékoságokról.

A hetvenes évek végén heves viták voltak az egyetemen az „*intézetesdi*” körül. Különböző elméleti megoldások és személyes érdekek csaptak össze, míg végül politikai döntés született. Az MSZMP nyomására létrejöttek az intézetek. A Bölcsészettudományi Karon a három nyugati nyelvi tanszék (angol, német, francia) *Nyugati Nyelvek és Irodalmak Intézete* néven egyesült. Az Angol Nyelv és Irodalom Tanszék ellenérdekelte volt az integrációs folyamatban, differenciálásban gondolkozott. Egy angol-amerikai irodalom és egy angol nyelvészeti tanszék létrehozásának megvoltak a személyi feltételei. Újabb tudományterületek és azokat oktató tanárok és kutatók megjelenése (amerikanisztika, kanadisztika, írlandisztika) tovább erősítette az osztódás gondolatát. Ezt azonban abban az időben hivatali, bürokratikus és politikai okoknál fogva nem lehetett még csak szóvá se tenni.

A Pálffy István által írt tanszéktörténet utolsó, rövid fejezetének (6. fejezet) címe „*Mégiscsak rögösök azok az utak... (1988–1990)*”. Az 1988/1989. tanév kezdetén úgy tűnt, hogy a rögös utakon végül is a csillagok közelébe ért a tanszék. Jó hírét keltették

külföldön, Magyarországon pedig a legjobb angol tanszéknek tartották. Az örökletes hiányosságok kritikája azonban újra napirendre került. Az 1989. december 29-én tartott tanszéki értekezleten „közösségi vélemény” fogalmazódott meg az Angol Tanszéken kialakult munkakörülményekről és a tanszék által képviselt szak perspektíváiról. Az oktatók kérésére Virágos Zsolt intézetigazgató a rektorhoz eljuttatott feljegyzésében részletesen foglalta össze az elhangzott aggályokat, miszerint megoldatlanok a tanszék infrastrukturális gondjai, az oktatói létszám elégtelen, a helyiséghiány katasztrofális, elmaradt a könyvtár fejlesztése, a költségvetés és a gazdálkodás nem szolgálta a tanszék érdekeit. A kollektíva kérését tolmácsolva Virágos Zsolt így folytatta: *„Szükségesnek érzem, hogy saját személyemben is megerősítem a tanszék által felvetett problémák indokoltságát és orvoslásának sürgető kényszerét. Az állami vezetés számára mindenképpen figyelemre méltó az a körülmény, hogy az az oktatói közösség, amely eddig mindig kitűnt terhelhetőségével és munkája iránti igényességével, a szorító körülmények hatására eddig soha nem tapasztalt rossz közérzet jeleit mutatja. Éppen ezért az sem meglepő, hogy a szóban forgó értekezleten felmerült a szeptemberi figyelmeztető sztrájk gondolata, amelyet a jelenlévők egyhangúan elfogadtak.”* Folytatás: 1990. június 29-én tartott tanszéki értekezleten Pálffy István bejelentette lemondási szándékát. Elérkezett a váltás, a változás ideje.

Az 1990. június 29-én tartott tanszéki értekezleten Pálffy István élszóban is megerősítette lemondási szándékát. Akkor nemcsak a tanszék vezetésétől vett búcsút, hanem a tanszéktörténet megírásának további munkáitól is. Miután megírta a tanszék életének első korszakát a kezdetektől 1989-ig, jobbnak látta, hogy a kötet további részét szerzőtársa egyedül írja meg. Szavaival élve *„itt az ideje, hogy a szót szerzőtársamnak, Virágos Zsoltnak adjam át, mert ő nem pusztán tanúja, hanem közvetlen részese volt a sorsfordító évtizedeknek, az évezred utolsó évei tanszéki, intézeti eredményeinek, s azért is, mert ő annak a nemzedéknek a képviselője, amely kiteljesítette azokat a kezdeményeket, amelyekről az előző oldalakon adtam számot”*.

Virágos Zsolt erre a mondatra a következőképpen reagált: *„Az idő hullámverését és a történelem kifürkészhetetlen irányváltásait figyelve ezen a ponton jött el – úgy tűnik – az a pillanat, amikor Pálffy István búcsút akar inteni az olvasónak, a társzerzőnek és a tanszéktörténet még csak ezután következő oldalainak és fejezeteinek. Nem engedhetem, hogy üres kézzel távozzon. Ajánlom ezért ennek a munkának általam eddig megírt és még megírandó részét egykori tanáromnak, kollégámnak és szerzőtársamnak, dr. Pálffy István professzor úrnak.”*

Úgy tűnt, hogy a tervezett kötet további hosszú éveket, évtizedeket vesz igénybe, míg aztán Virágos Zsolt minden más munkáit hátrább sorolva nekiveselkedett a munkának. A rá eső feladat az Angol Tanszék és az Angol–Amerikai Intézet több mint két évtizedes történetének – a rendszerváltástól 2014-ig – megírása volt. A tényyszerűség és a pontos adatközlés érdekében széleskörű gyűjtőmunkát végzett. Felkutatta és feldolgozta a releváns forrásanyagokat: könyveket, tanulmányköteteket, konferencia-kiadványokat, periodikumokat, újságokat, tanulmányokat, esszéket, cikkeket és egyéb közleményeket, valamint az egyetem, az intézet és a tanszékek irattárainak irdatlan anyagát.

Fáradhatatlan munkája eredményeként hatalmas adattár, tények és adatok tárháza állt rendelkezésére. Írását a hitelesség és a teljességre való törekvés jellemzi. Dicsérendő, hogy sikeresen ötvözi a tárgyilagosságot, a tudósi pontosságot és konkrétságot a volt diák és tanár személyes megfigyeléseivel, emlékeivel.

Virágos Zsolt Kálmán tanséktörténetét a debreceni angol szakképzés helyzetének bemutatásával kezdi az ezredforduló előtti és utáni években. Az 1989-es politikai változások és azok követelményei az egyetem légkörében is érezhetőek voltak: megszűnt az Angol Tanszék és diákjainak intézeten belüli és a falakon kívüli negatív megítélése, enyhült a központi cenzúra, egyre több ösztöndíjas juthatott el az Egyesült Királyságba, az USA-ba, a nyugat-berlini Kennedy-intézetbe stb., a diákok a *British Council* ösztöndíjával angliai nyelvtanfolyamokon vehettek részt, új ösztöndíj-lehetőségek (Tempus, Fulbright, Erasmus) jelentek meg, a nyugati nyelvek – különösen az angol – iránt megnőtt az érdeklődés, az angol szakos hallgatói létszám elérte a félezret (1988). Rehabilitálták az 1956-os forradalmi eseményekben résztvevőket, az *Eltárs* és *Eltársnő* megszólítás helyett megjelent az *Úr* és *Asszonyom*. A Társadalomtudományi Intézet új felfogásban akart filozófiát és politikatudományt oktatni.

Az ezredfordulót megelőző évtized az angol–amerikai szakképzés területén új szervezeti formákat hozott. A főhatóság és az egyetem politikai nyomására, az Angol, a Francia és a Német Tanszékekből létrehozott *Nyugati Nyelvek és Irodalmak Intézete* megszűnt. 1991-ben az „osztatlan” *Angol Tanszék* mint elnevezés és intézményes forma, helyébe lépett az *Angol–Amerikai Intézet*, mely a diszciplináris elágazások következtében három új tanszékre tagozódva – *Angol Irodalmi Tanszék*, *Angol Nyelvészeti Tanszék*, *Észak-amerikai Tanszék* – folytatta a korábbi egység munkáját. 1996-ban negyedik egységként létrejött az *Angol Nyelvi és Módszertani Tanszék*, melynek nevét hamarosan *Angol Nyelvoktatási Tanszék*re változtatták. Az Angol–Amerikai Intézet első igazgatója Abádi Nagy Zoltán lett. Az Angol Irodalmi Tanszéknek Pálffy István, az Angol Nyelvészeti Tanszéknek Korponay Béla, az Észak-amerikai Tanszéknek Abádi Nagy Zoltán volt a tanszékvezetője. Az Angol Nyelvoktatási Tanszék vezetője Csapó József igazgató volt.

Az angol és az amerikanisztikai képzési program fokozatos kiteljesedése következtében újabb angol célnyelvi kultúrák és irodalmak kerültek az oktatási rendbe. Magyarországon egyetlen más egyetem sem tudta a képzési moduloknak a debrecenihez hasonló gazdag választékát nyújtani. Az angol–amerikai szakképzésben négy diszciplináris leágazás jött létre: kanadisztika (*Canadian Studies*), írlandisztika (*Irish Studies*), ausztralisztika (*Australian Studies*) és a mexikói kultúra és irodalom (*Mexican Studies*). A szerző „*A debreceni angol–amerikai szakképzés földrajzi és diszciplináris leágazásai*” című fejezetben (133–147) részletesen ír a „leágazások” létrejöttének körülményeiről, az alapítókról, a programokban résztvevő tanárokról és kutatókról, a programok kialakításáról, szakmai–tudományos fejlődésükről és eredményeikről, infrastruktúra- és könyvtárfejlesztésről, kutatási területekről, hazai és nemzetközi kapcsolatokról stb. Az egyes tanszékekhez kötődő specializációk jelentős szerepet játszottak az intézet kutató-

központjainak létrehozásában: *Kanadológiai Tanulmányi Központ, Irlandisztikai Képzési és Kutatóközpont, Ausztrál Tanulmányi Központ, Nemzetközi Migrációkutató Központ, Gendertudományi Központ, Lexical–Functional Grammar Research Group* (133–157).

Virágos Zsolt görcső alá veszi, megvizsgálja és értékeli az egyetem angol szakos képzésében bekövetkezett mennyiségi és minőségi változásokat: a szakképzés oktatási moduljait és képzési irányait, tantervi irányelveket, tantárgyi programokat, a bevezetett kreditrendszert, a tanegységrendszert és a sávósodást, a specializációt biztosító választási szabadságot, az áthallgatás és az intézményen belüli és kívüli átjárhatóság lehetőségeit, a hallgatói ösztöndíj- és tanulmányi cserelehetőséget.

A szerző egy egész fejezetet szentel a *bolognai folyamat*nak, mely az eltérő oktatási rendszerek egységesítését célozza, „*az európai felsőoktatás ésszerű harmonizációja*” kíván lenni. Legfőbb ismérvei a hallgatói és oktatói mobilitás, átjárhatóság, minőségbiztosítás, interdiszciplinaritás, az ECTS-model, kulturális és nyelvi sokszínűség. A bolognai folyamat vezérfogalma a többciklusú oktatás. A rendszer három szintre tagozódik, három egymásra épülő diplomával: alapképzés BA, BSc; mesterképzés MA, MSc; doktori képzés PhD. A debreceniek fontos szerepet töltek be a reformtantervek előkészítésében. Abádi Nagy Zoltán professzor, aki három éven át az egyetem rektora is volt, és aki akkor már hazai és nemzetközi hírnévvel és nemzetközi oktatási és tudományos szervezői tapasztalattal rendelkezett, jelentős funkciót vállalt a magyar felsőoktatás átalakításában és az angol szakos képzési rendszer kialakításában. A Debreceni Egyetemen 2004–2005 folyamán került sor az anglisztikai alapképzési szak akkreditációjára.

„*Az Angol–Amerikai Intézetéről*” című fejezetben Virágos a szervezeti egység feladatáról ír, és az intézeti oktatási-kutatási egységeket mutatja be. Az Angol–Amerikai Intézet jelenleg érvényes Működési Rendje értelmében az intézethez három tanszék tartozik: 1. *Angol Nyelvészeti Tanszék (Department of English Linguistics)*, 2. *Brit Kultúra Tanszék (Department of British Studies)*, 3. *Észak-amerikai Tanszék (North American Department)*. Az intézet „*felelős az egyetemen folyó anglisztika szakos alapképzésért, az osztatlan tanári mesterképzésért, a szakhoz kötődő posztgraduális képzésért, valamint a szakághoz kapcsolódó szakmai-tudományos munka összehangolásáért.*”

Az intézet tudományos munkájának megítélésében Virágos Zsolt egyetért Szaffkó Péter intézetigazgató összegző, értékelő jelentésével, melyet *Az Angol–Amerikai Intézet tudományos teljesítményének összefoglaló bemutatása* (2005) című írásában fogalmazott meg: „*Az Angol–Amerikai Intézet tudományos teljesítménye mind egyetemi, mind pedig országos szinten igen jó színvonalúnak mondható. Az utóbbi öt évben (is) az intézet oktatóinak nagy többsége rendszeresen publikál hazai és külföldi folyóiratokban, állandó résztvevői voltak a Magyarországon megrendezett országos és nemzetközi konferenciáknak, számos ösztöndíjat nyertek Angliába, Kanadába, Írországba és az Egyesült Államokba, ezenkívül több jelentős pályázatot valósítottak meg. Az intézetnek saját tudományos folyóirata van, a nemzetközileg is jegyzett és referált Hungarian Journal of English and American Studies, illetve a szintén rendszeresen megjelenő kiadványa, a Studies in Linguistics. Az intézethez szorosan kötődik a Magyar Anglisztikai Társaság és annak két évente megrendezésre kerülő*

konferenciái, de ezeken kívül is szinte minden évben szervezünk országos vagy nemzetközi konferenciákat. Rendszeresen érkeznek hozzánk amerikai, angol, kanadai, ausztrál és mexikói vendégprofesszorok, akik jelentős mértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy az intézet tudományos és oktatói tevékenysége minél szélesebb nemzetközi szakmai körökben váljék ismertté (118).” Virágos Zsolt felsorolja az angol nyelvészet, a brit kultúra és az amerikanisztika körébe tartozó oktatási-kutatási irányokat és a rendkívül gazdag és nagyszámú kutatási területeket.

Az amerikanista Virágos Zsolt részletesebben ír a debreceni amerikanisztika történetéről, melynek korai korszaka a „magyarországi amerikanisztika atyja”, Országh László nevéhez fűződik. Országh már egyetemista korában felismerte, hogy nem elegendő csupán a szigetországbeli angol nyelvvel, irodalommal foglalkozni, hanem a tanulmányokat és kutatásokat ki kell terjeszteni az Egyesült Államokra is. Debreceni tanszékezetése alatt – nem kis bátorságot tanúsítva a kommunista diktatúra oktatáspolitikájának éveiben – céltudatosan vezette be, majd erősítette az amerikanisztikai stúdiumokat, és létrehozta az amerikanisztika iránt elkötelezett oktató- és kutatóstábot. Amerikanisztikai programját 1965-ben az *Angol Filológiai Tanulmányokban Az amerikanisztika feladata Magyarországon* című tanulmányában hirdette meg, amelyben a magyarországi amerikanisztika megteremtéséhez, kifejlesztéséhez és tudományos igényű kutatásához adott munkaprogramot. A legfontosabb feladatok közé tartozott az amerikanisztikai tanszékek mielőbbi létrehozása. Országh László idejében ez politikai okok miatt nem valósulhatott meg. 1991. január 1. fontos dátum, nemcsak az *Angol–Amerikai Intézet* alapításának napja, hanem az *Észak-amerikai Tanszék* születésnapja is. Abádi Nagy Zoltán és Virágos Zsolt Kálmán irányításával – mindketten Országh-tanítványok, az Országh-iskola két legjelentősebb professzora – a tanszéken oktató és kutató amerikanistákkal megalapították az első amerikanisztikai tanszéket a hazai egyetemi oktatás történetében. Negyed évszázados működése folyamán az egység elismerten az ország legjelentősebb oktató és kutató tanszékévé lett. Az intézet tanszékei közül elsőnek az Észak-amerikai Tanszék indított PhD-programot „*az észak-amerikai társadalmi tudat, kultúra és irodalom a 19. és 20. században*” címmel. Hazánkban elsőként akkreditálták az amerikanisztika diszciplináris MA-programot. A tanszék USA-amerikanisztika mellett kanadisztikát és mexikói irodalmat, irodalmi kultúrát és történelmet is magában foglaló képzést nyújt, kiegészülve ausztraliztikai, valamint migrációkutatási komponensekkel. Virágos sokoldalúan mutatja be a tanszék oktatói és tudományos tevékenységét, Magyarországon és külföldön is elismert eredményeit.

Virágos külön fejezetekben ismerteti azokat a jelentős oktatási, tudományos fórumokat, egységeket, lehetőségeket, amelyek az Angol–Amerikai Intézet keretében segítik, kiegészítik és gazdagítják az intézet angol szakos képzés oktatási kínálatát és az amerikanisztika képzési programját:

Megjegyzések a CETT-ről. 1991-ben jött létre az *Angol Tanárképző Központ* (ATK vagy, ahogy legtöbbször hívták CETT, *Centre of English Teacher Training*). Szervezetileg az egyetem bölcsészkarának önálló egysége volt, de intenzív kapcsolatban és együttmű-

ködésben volt az Angol–Amerikai Intézettel. Képzési programjában az irodalmi-történelmi és civilizációs-országismereti tárgyakat az intézet tanárai oktatták. Létrehozását kényszer szülte, a nyomasztó angoltanár hiány, amely az orosz nyelv kötelező oktatásának megszüntetésekor jelentkezett. A hároméves képzési idejű tanárképző központ kilenc évig működött Csapó József docens, igazgató vezetésével. A központ megszüntetése után a „*negyedik tanszéket*” összevonták az Angol Nyelvészeti Tanszékkel. Csapó József a következőképpen fogalmazta meg az Angol Tanárképző Központ feladatát és célját: *„A CETT-ben a hangsúly az oktatásban két alapvetően fontos területre korlátozódott: a nagy óraszámúban oktatott gyakorlati nyelvismeretre és a nyelvoktatási szakmódszertanra. A CETT képzési programjára kidolgozott tanterv célja elsősorban az volt, hogy az osztálytermi, gyakorlati munkában jól eligazodó, a nyelvtanítás gyakorlati fogásait kiválóan ismerő, de a célnyelvi országok (elsősorban az Egyesült Királyság és az USA) kultúrájában is jártas angol szakos tanárokat képezzünk. [...] Saját személyemben mint egykori nyelvtanár és módszertanos, mindvégig úgy ítélem meg, hogy a CETT képzési nívója igen magas, profik által profi módon létrehozott oktatási minőség volt. A program kivitelezésének hogyanja is kiváló volt: a trully professional approach. A CETT teljesítette küldetését, és jelentős mértékben csökkentette az általános és középiskolai angoltanárhiányt.”*

A diákszínjátszásról. Különös színfolt volt az Angol–Amerikai Intézet angol szakos képzés palettáján az 1997-ben indított első magyarországi *angol nyelvű színház* specializáció. A diákszínjátszást Szaffkó Péter, a Brit Kultúra Tanszék docense, a színháztudomány területén jártas szakértő kezdeményezte és valósította meg. A saját koncepciója alapján készült program négy féléves volt. A specializációs terminus lezárásakor fesztivált rendeztek, amelyben a végzős hallgatók bemutatták produkcióikat. A fesztivál tízéves története alatt országos, majd nemzetközi rendezvényé vált magyar, amerikai, angol, ausztrál és ír diákszínjátszó csoportok részvételével. A szervezőbizottság munkáját az intézet professzora, Donald E. Morse fogta össze magas szintű szakmai hozzáértéssel és a diákok iránti elkötelezettséggel.

Az intézeti könyvtárról. Az Angol–Amerikai Intézet Könyvtára történetének bemutatására Virágos Zsolt Kovácsné Péter Ilonát, a könyvtártudomány hiteles képviselőjét kérte fel, aki közel négy évtizeden át elkötelezetten képviselte a tanszéki-intézeti könyvtár, a könyvtárügy, az intézet és a felhasználók érdekeit. Alapos kutatómunkával gyűjtötte össze a könyvtárral kapcsolatos ismereteket, adatokat és tudományos minőségű tanulmányában írta meg a könyvtár történetét. Az intézeti könyvtár egy nagy közös munkálkodás, ügy, álom beteljesedése, amiben tanszék/intézet valamennyi dolgozója, valamilyen formában részt vállalt. A könyvtártörténet írója végigkíséri a könyvtár fejlődését és a könyvállomány gyarapodását születésétől – a Fest Sándor tanszékvezető által létrehozott pár száz kötetes könyvtártól – 2014-ig, amikor a könyvtár 65 000 dokumentum (ebből 53 000 könyv) szolgáltatásnál tart. A Könyvtári Szakfelügyelet 2012 júliusában kelt minősítésében olvasható: *„Az Angol–Amerikai Intézet Könyvtára állományának anyaga és tartalmi különlegessége okán, valamint feldolgozottsági szintjét tekintve*

a BTK legnagyobb információszoigáltató egysége, méltó kiegészítő partnere a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár könyvtári rendszerének.” A jelenlegi könyvtár nem jöhetett volna létre a mindenkori könyvtárosok nélkül, akiket a könyvek szeretete motívált, könyvtári feladataikat megbízhatóan, segítőkészen és precízen végezték, barátságos és kollegiális kapcsolatot alakítottak ki a tanárokkal és diákokkal. Nekik köszönhető, hogy a könyvtár mindig „békés sziget” volt – még a nehéz időkben is.

Az intézet információs státusáról. Virágos Zsolt tág ölelésű tanszéktörténete a továbbiakban is fontos, az oktatást és a szakmai-tudományos munkát, az intézet tanárainak és diákjainak mindennapi életét befolyásoló dokumentumokat, kiadványokat, szervezeteket, tárgyi felépítményeket és humán szerveződési társaságokat mutat be: többek között az Angol–Amerikai Intézet információs vonatkozásait (*Course Description Catalogue, Academic Handbook*, az EKF Líceum Kiadó által 2007-ben megjelentetett háromkötetes adattárat: *Az amerikai irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája Magyarországon 2000-ig*). Ugyancsak sok szó esik a szakmai-tudományos periodikumokról. Virágos munkájának ebben a részében is többet nyújt, mint alapismereteket: részletesen ismerteti és elemzi a kiválasztott folyóiratokat, bibliográfusi precizitással közli a tanszék tanárainak tanulmányait és a külső szerzők neveit (bár csupán röviden szól utódjáról, a *Hungarian Journal of English and American Studies* /HJEAS/ nemzetközileg is ismert és referált folyóiratról).

A professzorportrékról. A jelen történetírás egyértelműen bizonyítja, hogy a tanszék, intézet létrejöttében, működtetésében, mindennapi életében, szakmai-tudományos teljesítményében a legfontosabb szerepet a professzorok játszották: „A debreceni Angol Tanszék története számos fontos értelemben professzorainak története is – írja Virágos Zsolt –, ők építették fel ezt a tanszéket, szervezték oktatói stábját, pallérozták emberanyagát, gyarapították könyvtárát, jobbították oktatói eszközeit, és mutattak példát a diákságnak.” Az intézet tanszékeinek mostanáig 10 professzora volt és – a kiterjesztett emlékezet szűrrőjén át nézve – van: Fest Sándor, Országh László, Egri Péter, Pálffy István, Korponay Béla, Abádi Nagy Zoltán, Virágos Zsolt, Bényei Tamás, Séllei Nóra, Rácz István, és mint az ide vonatkozó fejezet címében olvasható + 1, az egyhangúan választott „külső” egyetemi tanár Donald E. Morse. A szerző 2–9 oldalas egyéni portrék és fényképek bemutatásával emlékezik a professzorokra.

Önálló kötetek. Figyelemre méltó kollektív teljesítményt mutat be a monográfia 14. fejezete, mely többek között teljes bibliográfiai szerelésben sorolja fel azokat a monografikus kiadványokat, nyelvkönyveket, szakmai-tudományos köteteket, szerkesztett gyűjteményes tanulmányköteteket, amelyeket az egykori Angol Tanszék és az Angol–Amerikai Intézet oktatói és kutatói hoztak létre. Az „Önálló kötetek, 1938–2014” című fejezet lényegében nem egyéb, mint egy hosszú lista, szelektív bibliográfia, azoknak az önálló szakmai-tudományos köteteknek felsorolása (könyvméretű tomosok, monografikus kiadványok, tankönyvek, nyelvkönyvek, szerkesztett gyűjteményes tanulmánykötetek, kötetbe gyűjtött konferenciakiadványok), melyek ma már az intézet egykori és

mostani munkatársainak szellemi termékei. A felsorolt 208 könyv meggyőző bizonyítványt állít ki az intézet tanárainak szakmai múltjáról és jelenéről, valamint emléket állít kimagasló tudományos eredményeiknek.

Ábrák. Virágos Zsolt a könyvben és annak függelékében jó pár fontos, áttekinthető, összegző táblázatot (nem túlburjánzóan, mint néhány hasonló mű teszi) közöl az „osztatlan” Angol Tanszék (23), az Angol Nyelvészeti Tanszék, az Angol Irodalmi Tanszék, később Brit Kultúra Tanszék, az Észak-amerikai Tanszék, az Angol Nyelvoktatási Tanszék oktatói állományáról (25–29). Felsorolja az óraadó oktatók (30–31) és az irodai, nem oktatói dolgozók neveit (31). Táblázatokba foglalja az egységvezetők és tisztségviselők neveit és megbízatásuk időtartamát, felsorolja az Angol Tanszék vezetőit, az egykori Nyugati Nyelvek és Irodalmak Intézetének igazgatóit, az Angol–Amerikai Intézet igazgatóit, az intézet négy tanszékének vezetőit. Fontos adalék az Angol Tanszéken szerzett „*kisdoktori*” majd PhD értekezések címeinek és szerzőinek lajstromba vétele (160–169), az OTDK-dolgozatok listája (304–315) és az Angol–Amerikai Intézet főállásban alkalmazott vendégoktatóinak, valamint idegen nyelvi lektorainak névsora (317). Érdemes megjegyezni, hogy a könyvben az Angol Tanszék és az Angol–Amerikai Intézet minden dolgozójának a neve – a hivatalsegédttől a professzorig – megtalálható.

A szóban forgó kötet értelemszerűen érinti még az olyan tematikailag fontos tanszéktörténeti vonatkozásokat, mint a külkapcsolatok és nemzetközi programok, vendégtanári események. Külön fejezetek szólnak az Országgh László-kerekasztalról, az Országgh László-díjról és az Országgh László-vendégtanárságról.

Sajnálatos, hogy Pálffy István nem élhette meg a közös alkotás befejezését. A könyv végső, nyomdakész változatának kialakítása, az elvi és technikai szerkesztés Virágos Zsolt Kálmán munkája. A kötet logikusan tagolt, jól áttekinthető, szilárd szerkezetű és szakszerű, küllemében gondos, a tárgyhoz illő, kifejező. A könyvet a tanszékek történetének jelentős eseményeit, valamint tanárokat és nem oktatói dolgozókat megörökítő – jó pár, ez ideig ismeretlen – 58 fénykép gazdagítja.

Vadon Lehel